

професійної діяльності, а також предметну спеціалізацію експерта і фахівця. Ці знання можуть бути використані не лише для грамотного виявлення, збирання, безпечного збереження, дослідження, фіксації електронно-цифрових слідів, але і під час виконання слідчих дій, судових експертиз і оформлення висновків експертиз.

Список бібліографічних посилань: 1. Вехов В. Б. Основы криминалистического учения об исследовании и использовании компьютерной информации и средств ее обработки : моногр. Волгоград : ВА МВД России, 2008. 408 с. 2. Федотов Н. Н. Форензика – компьютерная криминалистика. М. : Юрид. мир, 2007. 432 с. 3. Рогова И. А., Бурцева Е. В. Практика применения UFED – универсального устройства для криминалистического исследования мобильных устройств. *Евразийский Союз Ученых*. 2015. № 7 (16), ч. 5. С. 97–100.

Одержано 17.10.2018

УДК 347.9

Аліна Русланівна МАКСЮТА,

студент-магістр юридичного факультету

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

МІСЦЕ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

На сучасному етапі розвитку української держави на правоохоронні органи покладається низка важливих завдань. Для правильного визначення місця органів прокуратури в системі правоохоронних органів слід детально проаналізувати зазначене поняття. Так, чіткого визначення терміну «правоохоронні органи» в законодавчих актах не закріплено. Слід зауважити, що термін «правоохоронні органи» визначається в ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» [1]. До них відносяться органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, органи доходів і зборів, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції.

У науковій літературі інколи вживається термін «органи правопорядку». Вказаний термін є досить дискусійним. Н. Ярмиш стверджує, що термін «органи правопорядку» вчені у своїх працях використовують досить рідко, тож є підстави вважати, що він сформульований саме авторами проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» [2, с. 80]. Вищевказаним Законом Конституцію України [3] було доповнено ст. 131-1, у якій зазначено, що в Україні діє прокуратура, яка здійснює організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку.

Деякі вчені пропонують власні визначення поняття «правоохоронні органи». Наприклад, на думку В. В. Сухоноса, правоохоронні органи – це державні органи, які реалізують правоохоронну і правозахисну функції держави, вживають заходів щодо виявлення і попередження злочинів та інших правопорушень, а також причин, що їх зумовили, і наділені законом повноваженнями застосовувати у разі необхідності державний примус і притягати винних до юридичної відповідальності. Усі правоохоронні органи доцільно поділяти на дві групи:

1) державні органи, основним завданням яких є попередження, розкриття та розслідування злочинів, застосування юридичних санкцій до правопорушників;

2) державні органи, для яких зазначена діяльність не є основною і визначальною та які переважно виконують управлінські й контрольні функції [4, с. 360–361].

Роль і місце будь-якого державного органу визначається комплексом ознак та критеріїв:

- 1) призначення органу державної влади;
- 2) функції (напрями діяльності);
- 3) повноваження;
- 4) порядок формування та підпорядкованість;
- 5) система та структура складових та ін.

Стаття 131-1 Конституції України регламентує наступні функції прокуратури:

- 1) підтримання публічного обвинувачення в суді;

2) організація і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку;

3) представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом.

На думку А. Т. Комзюка, зі змісту законодавчо закріплених функцій прокуратури стає зрозумілим, що правоохоронна діяльність органів прокуратури пронизує всі галузі державного управління та суспільного життя [5, с. 230].

Як справедливо зауважує В. М. Бесчастний, органи прокуратури, кожний у межах своєї компетенції, відіграють реальну та конкретну роль у виконанні завдань і здійсненні функцій, покладених на прокуратуру. Їх система та структура побудовані таким чином, щоб вплив прокуратури на забезпечення законності, правопорядку, прав і законних інтересів громадян був ефективним, всеохоплюючим на всій території України та на всіх напрямках соціальних відносин, урегульованих законами [6, с. 29]. Думається, слід погодитися з тим, що реалізація правоохоронної функції прокуратури сприяє захисту конституційних прав і свобод громадян, забезпечуючи тим самим режим законності та правопорядку в межах всієї держави.

Проте на органи прокуратури, крім функцій забезпечення правопорядку та законності, які притаманні більшості правоохоронних органів, покладаються також виключні повноваження щодо здійснення прокурорського нагляду та підтримання державного (публічного) обвинувачення в суді. Саме ці функції відрізняють органи прокуратури від інших правоохоронних органів та наділяють їх особливим адміністративно-правовим статусом. Таким чином, органи прокуратури посідають специфічне місце в системі правоохоронних органів, яке обумовлюється завданнями та функціями, віднесеними до їх компетенції. Органи прокуратури займають у системі правоохоронних органів особливе, незалежне та самостійне місце, що дозволяє визначити їх як єдину систему державних органів зі спеціальним конституційним та адміністративно-правовим статусом, який наділяє їх процесуальною незалежністю для ефективного та неупередженого виконання покладених на них обов'язків, основним функціональним призначенням яких є охорона та захист прав, свобод й інтересів людини і громадянина, утвердження режиму законності та правопорядку [5, с. 230, 233].

Отже, слід зауважити, що на сьогоднішній день прокуратура України займає особливе місце серед інших правоохоронних органів. Вона виконує різноманітні функції, реалізація яких спрямована на захист прав та свобод людини, а також інтересів суспільства і держави.

Список бібліографічних посилань: 1. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : закон України від 23.12.1993 № 3781-XII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12> (дата звернення: 13.10.2018). 2. Ярмиш Н. Зміст терміна «органи правопорядку», використаного у статті 131-1 Конституції України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2016. № 4. С. 79–84. 3. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 13.10.2018). 4. Сухонос В. В. Прокуратура в системі державних органів України: теоретичний аналіз сучасного стану та перспектив розвитку : монографія. Суми : Університет. книга, 2008. 448 с. 5. Комзюк А. Т. Місце органів прокуратури України в сучасній системі гілок влади. *Форум права*. 2013. № 2. С. 230–234. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_2_35.pdf (дата звернення: 13.10.2018). 6. Прокуратура України : навч. посіб. / В. М. Бесчастний, М. І. Мичко, О. В. Філов та ін. Київ : Знання, 2010. 446 с.

Одержано 15.10.2018

УДК 343.14(477)

Валерія Олегівна МАЛЯРОВА,

доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри криміналістики
та судової експертології факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0766-0752>

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО ПОНЯТТЯ, ВЛАСТИВОСТЕЙ І ЗНАЧЕННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Проблемі класифікації доказів та характеристиці окремих різновидів доказів приділяли увагу чимало науковців у галузі кримінального процесу та криміналістики. Сьогодні є необхідність переосмислення традиційної класифікації доказів. Отже, важко переоцінити теоретичне і практичне значення класифікації доказів для науки криміналістики та кримінального провадження. Досліджуючи проблему класифікації доказів, варто посперитися і на законодавчі акти, і на доктринальні розробки. Відповідно до ч. 1 ст. 84 КПК України доказами у кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому даним Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність або відсутність фактів і обставин, які мають значення для кримінального провадження і підлягають доведенню. Докази – це будь-які відомості про факти, отримані в установленому законом порядку органами досудового слідства, прокуратури й суду для підтвердження чи спростування події злочину, з'ясування, відтворення та доведення обставин, що мають значення для встановлення істини та зумовлюють прийняття законних і обґрунтованих рішень. Є пропозиції вважати доказами будь-які відомості, на підставі яких у визначеному законом порядку слідчий, прокурор, суддя і суд встановлюють наявність і відсутність суспільно небезпечного діяння, винуватість особи, яка вчинила це діяння, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Крім того, під доказами в кримінальному процесі розуміють відомості, які отримані у відповідності з порядком, передбаченим кримінально-процесуальним законодавством, на підставі яких прокурор, слідчий та суд встановлюють наявність та відсутність обставин, що підлягають доказуванню, а також інших обставин, що мають значення для кримінальної справи, і відповідають вимогам належності, достовірності, допустимості та достатності.

Законодавство у ч. 2 ст. 84 КПК України серед процесуальних джерел доказів називає показання, речові докази, документи і висновки експертів. Можна припустити, що джерелами доказів є передбачені в КПК України фактичні дані, на підставі яких у визначеному законом порядку слідчий, прокурор і суд встановлюють обставини, що мають значення для правильного вирішення кримінального провадження. Наукова класифікація доказів дозволяє слідчим, прокурорам, суддям більш конкретно уявити коло об'єктів, що мають доказове значення, зрозуміти характерні особливості фактичних даних, визначити їх місце в системі доказів по кожній кримінальній справі і цим більш цілеспрямовано здійснювати їх пошук, вимагати їх повного виявлення, дослідження та належного закріплення. При цьому, носіями речових доказів є матеріальні об'єкти.

Якщо звернутися до класифікацій доказів, запропонованих різними науковцями, можна запропонувати наступний перелік.

Класифікація доказів: за особливостями відображення події злочину та за характером взаємодії з ним; стосовно обвинувачення та стосовно факту вчинення злочину конкретною особою. За джерелом інформації докази поділяються на такі, що походять від осіб, та такі, що походять від матеріальних об'єктів. Докази, що походять від осіб, мають назву особистих. Водночас, докази, що походять від матеріальних об'єктів, отримали назву речових.

За особливостями відображення події злочину та за характером взаємодії з подією злочину докази бувають первинні та похідні. Первинні докази – це докази, які виникли безпосередньо в результаті розслідуваної події. Похідні докази – це докази, які являють собою результати «вторинного відображення» слідів злочину, що походять від первинних доказових джерел інформації.